

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum anima rationalis possit vniri corpori humano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

et sic magis & minus in diuersis angelis inueniuntur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod licet omnes anime non aequaliter intelligant, tamen omnes intelligunt per species eiusdem rationis, scilicet aphantasmatis acceptas. Vnde & hoc quod inaequaliter intelligunt conuenit ex diuersitate virtutum sensituarum a quibus species abstrahuntur: quod etiam prouenit secundum diuersam dispositionem corporum. Et sic patet quod secundum hoc magis, & minus non diuersificant speciem, cum sequantur materialem diuersitatem.

AD OCTAVUM dicendum, quod cognoscere aliquid per alterum contingit dupliciter. Vno modo sicut cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum, ita quod sit distincta cognitio vtriusque: sicut homo per principia cognoscit conclusionem seorsum considerando vtriusque. Alio modo sicut cognoscitur aliquid cognitum per speciem qua cognoscitur, ut videmus lapidem per speciem lapidis quae est in oculo. Primo igitur modo cognoscere vnum per alterum facit discursum, non autem secundo modo: sed hoc modo angeli cognoscunt causam per effectum, & effectum per causam, in quantum ipsa essentia angeli est similitudo quadam suae causae, & assimilata sibi suum effectum.

AD NONUM dicendum, quod perfectiones gratiarum conueniunt anime, & angelo per participationem diuinae naturae. Vnde dicitur 2. Petri 1. Per quem maxima, & praeiosissima dona donauit vnde diuinae naturae confortes, &c. vnde per conuenientiam in istis perfectionibus non potest concludi vnitas speciei.

AD DECIMUM dicendum, quod ea quorum vnus est finis proximus, & naturalis, sunt vnum secundum speciem: Beatitude autem aeterna est finis vltimus, & supernaturalis, vnde ratio non sequitur.

AD XI. dicendum, quod Aug. non intelligit nihil esse medium inter mentem nostram, & Deum secundum gradum dignitatis, & naturae, quia vna natura non sit alia nobilior, sed quia mens nostra immediate a Deo iustificatur, & in eo beatificatur. Sicut si diceretur quod aliquis miles simplex immediate est sub rege: non quia alij superiores eo sunt sub Rege, sed quia nullus habet dominium super eum nisi rex.

AD XII. dicendum, quod neque anima neque angelus est perfecta imago Dei, sed solus filius. Et ideo non oportet quod sint eiusdem speciei.

AD XIII. dicendum, quod praedicta definitio non conuenit anime eodem modo sicut angelo. Angelus enim est substantia incorporea, quia non est corpus, & quia non est corpori vnita, quod de anima dici non potest.

AD XIV. dicendum, quod ponentes animam & angelum vnus speciei esse, in hac ratione maximam vim constituent, sed non necessario concludit: quia vltima differentia debet esse nobilior non solum quantum ad naturam nobilitatem, sed et quantum ad determinationem, quia vltima differentia est quasi actus respectu omnium praecedentium. Sic igitur intellectualem non est nobilissimum in angelo vel anima, sed intellectualem sic, vel illo modo, sicut de sensibili patet. Alias enim omnia bruta animalia essent eiusdem speciei.

AD XV. dicendum, quod anima est pars speciei, & tamen est principium dans speciem, & secundum hoc quaeritur de specie animae.

AD XVI. dicendum, quod licet sola species definiatur proprie, non tamen oportet quod omnis species sit definitibilis. Species enim immaterialium rerum non cognoscuntur per definitionem vel demonstrationem, sicut cognoscitur aliquid in scientijs speculative: sed quaedam cognoscuntur per simplicem intuitum ipsarum. vnde nec Angelus proprie potest definiri. Non enim scimus de eo, quid est, sed potest notificari per quasdam negationes, vel notificationes. Anima etiam definitur, ut est corporis forma.

AD XVII. dicendum, quod genus, & differentia possunt accipi dupliciter. vno modo secundum considerationem realem, prout considerantur a Metaphysico, & naturali. Et sic oportet, quod genus, & differentia super diuersis naturis fundentur. Et hoc modo nihil prohibet dicere, quod in substantijs spiritualibus non sit genus, & differentia, sed sint forma tantum, & species simplices. Alio modo secundum considerationem Logicam. Et sic genus, & differentia non oportet, quod fundentur super diuersas naturas, sed supra vnam naturam in qua consideratur aliquid proprium, & aliquid commune. Et sic nihil prohibet genus, & differentias ponere in substantijs spiritualibus.

AD XVIII. dicendum, quod naturaliter loquendo de genere, & differentia, oportet differentias esse contrarias. Nam materia super quam fundatur natura generis est susceptiva contrariarum formarum. Secundum autem considerationem Logicam sufficit qualicumque oppositio in differentijs, sicut patet in differentijs, numerorum in quibus non est contrarietas. Et similiter in spiritualibus substantijs.

AD XIX. dicendum, quod licet materia non det speciem, tamen ex habitudine materiae ad formam, attenditur natura formae.

ARTICVLVS VIII.

Utrum anima rationalis tali corpori deberet vniri, quale est corpus humanum.

OCTAVO quaeritur, Utrum anima rationalis tali corpori debuerit vniri, quale est corpus humanum. Et videtur quod non. Anima enim rationalis est sublimissima formarum corpori vnitarum. Terra autem est infima corporum, non ergo fuit conueniens, quod corpori terreno vniretur. Sed dicendum hoc corpus terrenum ex hoc, quod reductum est ad aequalitatem complexionis, similitudinem habere cum celo, quod omnino caret contrarijs. Et sic nobilitatur, ut ei anima rationalis conuenienter possit vniri.

¶ 2 Sed contra, si nobilitas corporis humani in hoc consistit, quod corpori caelesti assimilatur, sequitur, quod corpus caeleste nobilior sit: sed anima rationalis nobilior est omni forma, cum capacitate sui intellectus omnia corpora transcendat. ergo anima rationalis magis deberet corpori caelesti vniri. Sed dicendum, quod corpus caeleste nobiliori perfectione perficitur, quam sit anima rationalis.

¶ 3 Sed contra, si perfectio corporis caelestis nobilior est anima rationali, oportet quod sit intelligens: quia quodcumque intelligens quodlibet non intelligente nobilior est. Si igitur corpus caeleste aliqua substantia intellectuali perficitur, aut erit motor eius tantum, aut erit forma. Si tantum motor, adhuc remanet, quod corpus humanum sit nobiliori modo perfectum, quam corpus caeleste. Forma enim dat speciem ei cuius est forma: non autem motor. Vnde etiam nihil prohibet aliqua quae secundum sui naturam ignobilia sunt, esse instrumenta nobilissimi agentis. Si autem substantia intellectualis est forma corporis caelestis, aut huiusmodi substantia habet intellectum tantum, aut cum intellectu, sensum & alias potentias. Si habet sensum, & alias potentias, cum huiusmodi potentias necesse sit, esse actus organorum, quibus indiget

Quaest. di. S. Tho. EE 2 ad

1. p. q. 76. art. 5.

ad operandū, sequetur q̄ corpus celeste sit corpus organīcū, qđ ipsius simplicitati, & vniformitati, & vnitati repugnat. Si vero habet intellectū, tñ a seorsū nihil accipiente, hmōi substantia in nullo indigebit vnione corporis, quia operatio intellectus non fit per organū corporale. Cū igitur vnio corporis, & aīa non sit propter corpus, sed propter animam, quia materiæ sunt propter formam, & non econuerso, sequetur q̄ intellectualis substantia nō vniatur corpori celesti, vt forma.

¶ 4 Præt. Omnis substantia intellectualis creata hēt ex sui natura possibilitatē ad peccatum, quia pōt auerti a summo bono, qđ Deus est. Si igit̄ alię substantiæ intellectuales vniatur corporibus celestibus, vt formæ, sequitur q̄ peccare poterunt: pena autē peccati mors est, id est, separatio animę a corpore, & cruciatio peccantiū in inferno, potuit ergo fieri, q̄ corpora celestia morentur per separationem animarū, & q̄ animæ in inferno retruderentur.

¶ 5 Præt. Omnis intellectualis substantia capax est beatitudinis. Si ergo corpora celestia sunt animata aīabus intellectualibus, hmōi animæ sunt capaces beatitudinis, & sic in æterna beatitudine non solū sunt Angeli, & homines, sed etiā quædā naturæ: media, cum tamen sancti doctores tradāt societatem sanctorum, ex hominibus constare, & Angelis.

¶ 6 Præt. Corpus Adæ proportionatū fuit animæ rationali: sed corpus nostrū dissimile est illi corpori. Illud. n. corpus ante peccatum fuit immortale, & impassibile, quod nostra corpora non habent, ergo huiusmodi corpora qualia nos habemus, non sunt proportionata animæ rationali.

¶ 7 Præt. Nobilissimo motori debetur instrumenta optime disposita, & obedientia ad operationem. Anima aut̄ rationalis est nobilior inter motores in inferiores, ergo debet sibi corpus maxime obediens ad suas operationes: hmōi aut̄ non est corpus quale nos habemus, q̄ caro resistit spiritui, & aīa propter pugnā concupiscentiarum distrahitur hac atque illuc: nō igitur aīa rōnalis tali corpori debuit vniri.

¶ 8 Præt. Animæ rationali cōtingit abundantia spirituum in corpore perfectibili, vnde cor hominis est calidissimum inter cetera animalia quantum ad virtutem generandi spiritus, quod significat ipsa corporis humani reconditudo, ex virtute caloris, & spirituum proueniens. Cōuenientissimum igitur fuisset, quod anima rationalis totaliter spirituali corpori fuisset vnita.

¶ 9 Præt. Anima est substantia incorruptibilis. Corpora aut̄ nostra sunt corruptibilia. Nō ergo cōueniēter talibus corporibus anima rōnalis vnitur.

¶ 10 Præt. Anima rōnalis vnitur corpori ad spēm humanā constituendam: sed melius conseruaretur humana species si corpus cui anima vnitur, esset incorruptibile, non. n. esset necessariū, q̄ per generationem species conseruaretur, sed in eisdē secundū numerum conseruari posset. ergo anima humana incorruptibilibus corporibus vniri debuit.

¶ 11 Præt. Corpus humanū, vt sit nobilissimū inter inferiora corpora, debet esse simillimū corpori celesti, qđ est nobilissimū corporū: sed corpus celeste omnino caret cōtrarietate, ergo corpus humanū minimū debet hēre de cōtrarietate. Corpora autē nostra nō habent minimū de cōtrarietate. Alia enim corpora, vt lapidū, & arborū sunt durabilia, cum tñ cōtrarietas sit principium dissolutionis, non ergo anima rationalis debuit talibus

corporibus vniri, qualia nos habemus.

¶ 12 Præt. Anima est forma simplex. Formæ aut̄ simplici competit materia simplex. Debet ergo anima rationalis alicui simplici corpori vniri, vt igni, vel aeri, vel alicui huiusmodi.

¶ 13 Præt. Anima humana vī cum principio vnionē hēre. vnde aōng Philol. potest esse de natura principiorū, vt patet in 1. de principiis aut̄ corporum sunt elemēta, ergo si aīa elemētū neq; ex elemētis, saltē alicui corpore mētari debuit vniri, vt igni, vel aeri, vel alicui huiusmodi.

¶ 14 Præt. Corpora similia partū minus recedunt simplicitate, q̄ corpora dissimilia partū. Cū ergo anima sit forma simplex, magis debuit vniri similibus partū, quā corpori dissimilibus.

¶ 15 Præt. Aīa vnitur corpori vt forma de materia. Debit igitur aīa rōnalis, q̄ est nobilissima, vniri corpori agillimo ad motū, cuius simillimus. Nā corpora aut̄ sunt agiliora ad motū, quā similia corpora multiora aīaliū q̄ corpora hominum.

¶ 16 Præt. Plato dicit, q̄ formæ dantur a materia materia, quæ dicitur materia: distinet corpus humanū non hēt dispositionē vniri nobilibus formæ vt videtur, cum sit grossius, & imptibile, non ergo anima debuit tali corpori vniri.

¶ 17 Præt. In aīa humana sunt formæ maxime particulate secundū cōparationē ad formas intelligibiles superiores. sed tales formæ non operantur operationi corporis celestis, quod dīgnationis & corruptionis horū participat.

¶ 18 Præt. Nihil mouetur naturaliter extra se, sed solum quando est extra proportionatum, lum autem mouetur in suo vbi existens, mouetur naturaliter. Mouetur ergo anima, & ita habet animam sibi vnitam.

¶ 19 Præt. Enarrare est actus substantiæ intelligibilis. Celi enarrat gloriam Dei, vt in Psal. 18. dicitur sunt intelligentes, & ita habent aīam vnitam.

¶ 20 Præt. Aīa est perfectissima forma. Debit ergo vniri perfectiori corpori. Corpus aut̄ humanū est imperfectissimū. Nō. n. hēt arma ad debellandum, vel impugnandū, neq; operimenta, necq̄ hmōi, quæ natura corporibus aliorū aīaliū.

¶ Non igitur talis anima tali corpori debuit vniri. SED CONTRA est, qđ dī Eccles. 17. Deus creauit hominem, & secundum imaginē suā fecit opera Dei sunt cōuenientia. Dicitur etiam ne. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & creauit bona. ergo inconueniens fuit vt anima vniret in qua est Dei imago, corpori terreno vniri.

RESPON. Dicendū, q̄ cum materia sit p̄p̄ta & non econuerso, ex parte aīe oportet cōtentionē, quale debeat esse corpus cui vnitur, vt 2. de aīa dī, q̄ anima nō solum est corpus, & motor, sed etiā finis. Est autem ex se p̄p̄tatis quæstionibus manifestum, q̄ ideo natura animæ humanæ corpori vniri, quia cum sit in ordine intellectualium substantiarum, materia prima est infima in ordine rerum materialium, non habet anima humana intelligibiles operari naturaliter inditas, quibus in operatione vniri exire possit, quæ est intelligere, sicut habent superiores substantiæ intellectuales, sed est in operari eas, cū sit sicut tabula rasa, in qua nihil est operari dicitur in 3. de aīa. vnde oportet q̄ operari debiles a rebus exterioribus accipiat motum.

rentijs sensitiuis, quæ sine corporeis organis operationes proprias habere non possunt. vnde & animã humanã necesse est corpori vniri. Si ergo propter hoc anima humana vnibilis est corpori, quia indiget accipere species intelligibiles a rebus mediante sensu, nec cessarium est, qd corpus, cui anima rationalis vnitur, tale sit, vt possit esse aptissimum ad representandum intellectui species sensibiles, ex quibus in intellectu intelligibiles species resulent. Sic ergo oportet corpus, cui anima rationalis vnitur, esse optime dispositum ad sentiendum: sed cum plures sint sensus, vnus tamẽ est qui est fundamentum aliorũ. scilicet, in quo principaliter tota natura sensitua consistit. vnde & in 2. de Anima dicitur qd propter hunc sensum primo animal dicitur. & inde est, qd immobilitatio hoc sensu vt in somno accidit. omnes alij sensus immobilitantur, & iterum omnes alij sensus non solũ soluuntur ab excellentia proprio organo sensibiliũ, sicut vnus a rebus multum fulgidis, & auditus a maximis sonis: sed etiam ab excellentia sensibiliũ secundum tactum, vt a forti calore vel frigore. Cum igitur corpus, cui anima rationalis vnitur, debeat esse optime dispositum ad naturam sensitiuam, necessarium est vt habeat conuenientissimum organum sensus tactus, propter quod dicitur in 2. de Anima, qd hunc sensum habemus certiorẽ inter omnia animalia, & qd propter bonitatem huius sensus etiam vnus homo alio est habilior ad intellectuales operationes. Molles enim carne (qui sunt boni tactus) aptos mente videmus. Cũ autẽ organum cuiuslibet sensus non debeat habere in actu contraria, quorũ sensus est perceptiuus: sed eẽ in potentia ad illa vt possit ea recipere, quia recipiẽs debet esse denudatum a recepto, aliter necesse est hoc esse in organo tactus, & in organo aliorum sensuum. Organum enim vnus. scilicet pupilla, caret oĩo albo & nigro, & vnũuersaliter oĩ genere coloris, & similiter est in auditu, & in olfactu. hoc autẽ in tactu accidere nõ potest. Nam tactus est cognoscitiuus eorum, ex quibus necesse est componi corpus aialis, scilicet caloris & frigoris, humiditatis & siccitatis. vnde impossibile est qd organum tactus omnino sit denudatum a genere sui sensibiliũ: sed oportet qd sit reductum ad mediũ. sic enim est in potentia ad contraria. Corpus ergo, cui aia rationalis vnitur cum debeat esse conuenientissimum ad sensum tactus, oportet qd sit maxime reductum ad medium p equalitatẽ complexionis. In quo apparet qd tota opatio inferioris nature terminatur ad hoĩem, sicut ad perfectissimum. videmus enim operationẽ naturæ procedere gradatim a simplicibus elementis commiscendo ea, quousq; perueniatur ad perfectissimum cõmissionis modũ, qui est in corpore humano. Hanc igitur oportet eẽ dispositionem corporis, cui anima rationalis vnitur, vt scilicet sit temperatissima complexionis. Si quis autem considerare velit etiam particulares humani corporis dispositiones, ad hoc inueniet ordinatas, vt homo sit optimi sensus. Vnde qd ad bonã habitudinem potentiarum sensituarum interiorũ, puta, imaginationis & memoriæ & cogitatuæ virtutis, necessaria est bona dispositio cerebri, iõ factus est homo habẽs maius cerebrum inter omnia animalia, secundum proportionem suæ quantitatis. & vt liberior sit eius opatio, habet caput sursum positum, quia solus homo est animal rectum. Alia vero aialia curua incedunt. & ad hanc rectitudinem habendam & conseruandã necessaria fuit abundantia

A calor in corde, per quã multi spiritus generentur, vt per caloris abundantia & spirituum, corpus pos sit in directum sustineri, cuius signũ est, qd in senio incuruatur homo cum calor naturalis debilitatur. & p istum modum rõ dispositionis humani corporis est assignanda quãtum ad singula, quæ sunt homini propria: sed tñ considerandum est, qd in his, quæ sunt ex materia, sunt quaedã dispositiones in ipsa materia, propter quas talis materia eligitur ad hanc formã. & sunt aliqua, qd consequuntur ex necessitate materiæ, & non ex electione agentis, sicut ad faciendam ferram artifex eligit duriciem in ferro, vt sit ferra utilis ad secandum: sed qd acies ferri hebetari possit, & fieri rubiginosa, hoc accidit ex necessitate materiæ. Magis enim artifex eligeret materiã, ad quã hoc nõ cõsequeretur, si posset inueniri: sed quia inueniri non põt, pp huiusmodi defectus consequentes, non prætermittit ex hõĩ materia cõuenienti facere opus. sic igitur, & in corpore humano cõtingit. quod. n. taliter sit cõmissum, & secundũ partes dispositum, vt sit conuenientissimũ ad operationes sensitiuas, est electũ in hac materia a factore hominis: sed qd hoc corpus sit corruptibile, fatigabile, & hõĩ defectus habeat, consequitur ex necessitate materiæ. Necesse est. n. corpus sic missum ex contrarijs, subiaccere talibus defectibus. Nec potest obuiari per hoc, qd Deus potuit aliter facere, quia in institutione nature, non quærĩt quid Deus facere potuit: sed quid rerũ natura patĩt vt fiat, secundum August. super Genes. ad literam. Sciendum tñ est, qd in remedium horũ defectuum Deus homini in sua institutione cõtulit auxiliũ iustitiæ originalis, per quã corpus esset omnino subditum animæ, quãdiu anima Deo subderetur: ita qd nec mors, nec aliqua passio vel defectus homini accideret, nisi prius anima separaretur a Deo: sed p peccatum anima recedente a Deo, homo priuatus est hoc beneficio, & subiacet defectibus secundum, quod natura materiæ requirit.

D AD PRIMUM ergo dicendũ, qd licet anima sit subtilissima formarum, in quãtum est intelligens, quia tamen cum sit infima in genere formarum intelligibilium, indiget corpori vniri, quod sit medianre complexione ad hoc, qd per sensus species intelligibiles possit acquirere, necessarium fuit, qd corpus cui vnitur haberet plus in quantitate de grauibus elementis. scilicet terra, & aqua. Cum enim ignis sit efficacissima virtus in agendo, nisi secundum quantitatem inferiora elementa excederent, non posset fieri cõmissio, & maxime reducta ad mediũ. Ignis enim alia elementa cõsumeret, vnde in 2. de Generatione. Philo. dicit, qd in corporibus mistis materialiter abundant plus terra, & aqua.

E AD SECUNDUM dicendũ, qd anima ronalis vnitur corpori tali, non quia est simile cœlo: sed quia est æqualis cõmissionis: sed ad hoc sequitur aliqua similitudo ad cœlũ per elongationẽ a contrarijs: Sed tñ secundũ opinionẽ Auicennæ vnũ tali corpori pprie propter similitudinẽ cœli. Ipse. n. voluit inferiora a superioribus causari, vt. scilicet corpora inferiora causarentur a corporibus cœlestibus, & cum peruenirent ad similitudinẽ corporum cœlestium p æqualitatem complexionis fortirentur formam similem corpori cœlesti, quod ponitur esse animatum.

AD TERTIUM dicendũ, qd de aiaatione corporũ cœlestiũ est diuersa opinio. & apud Phi. & apud fidei Doct. Nã apud Phil. Anaxagoras posuit intellectu

Li. 2. parum a principio libri tom. 3.
Li. 2. c. 49. tom. 2.
Lib. 1. meta. cap. 1. Li. 8. de ciu. Delic. 41. parũ ante mediu tom. 5.

agentē esse omnino immistum & separatū, & corpora cœlestia esse inanimata. vnde etiā dānatus ad mortē dicitur esse propter hoc, q̄ dixit, Solē esse qua lapidē ignitum, vt Auguſt. narrat in lib. de ciuit. Dei. Alij vero Philosophi posuerunt corpora cœlestia esse animata. Quorum quidā dixerunt Deum esse animā cœli, quod fuit rō idolatriæ, vt. f. cœlo, & corporibus cœlestibus cultus diuinus attribuerēt. Alij vero vt Plato, & Aristoteles, licet ponerēt corpora cœlestia esse animata, ponebant tñ Deum esse aliqd̄ superius ab aīa cœli omnino separatū. Apud Doctores etiā fidei Origenes, & sequaces ipsius posuerunt corpora cœlestia esse animata. Quidā vero posuerunt ea inanimata, vt Damasc. ponit, q̄ etiā posuit apud Modernos Theologos est cōmuniō, qđ Auguſt. relinquit sub dubio 2. super Gene. ad li. terā, & in lib. Enchi. Hoc igitur pro firmo tenētes, q̄ corpora cœlestia ab aliquo intellectu mouentur saltē separato, propter argumenta vtramque partē sustinentes, dicamus aliquā substantiā intellectuāle esse perfectiōē corporis cœlestis, vt forma, quæ quidē habet solā potentiā intellectuā, non autē sensitiuā, vt ex verbis Aristotelis accipi potest in 2. de Anima, & in 1. Metaphys. quāuis Auic. ponat, q̄ anima cœli cum intellectu etiā habeat imaginationē. Si autē habet intellectum tantum, vnitur tamen corpori vt forma, non pp̄ operationē intellectuālem: sed propter executionē virtutis actiue, secundum quam potest adipisci diuinam similitudinem in causando per motum cœli.

AD QVARTVM dicendū, q̄ licet fm̄ naturā suam oēs substantiæ intellectuāles creatæ possint peccare: tñ ex electione diuina, & p̄destinatione per auxilium gratiæ plures cōseruatae sunt ne peccarēt, inter quas posset aliq̄s ponere animas corporū cœlestiū, & præcipue si dæmones, qui peccauerunt fuerunt inferioris ordinis secundum Damascenum.

AD QVINTVM dicendū, q̄ si corpora cœlestia sunt animata animæ eorum pertinent ad societate angelorum. Dicit enim Aug. in Enchi. Nec illud quidem certum habeo, vtrum ad eandem societate angelorū pertineat Sol, & Luna, & cuncta Sidera, quāuis nonnullis lucida esse corpora, non tamē sensitiua, vel intellectuā videantur.

AD SEXTVM dicendū, q̄ corpus Adæ fuit p̄portio natū humanæ aīe, vt dictum est non solum secūdū, q̄ requirit natura: sed secundum, q̄ contulit gratia qua quidē gratia priuamur. natura manēte eadem.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ pugna, q̄ est in homine ex cōtrarijs cōcupiscētijs, etiā ex necessitate materiæ prouenit. Necessē. n. fuit si homo haberet sensum, q̄ sentiret delectabilia, & q̄ cum sequeretur cōcupiscētia delectabilium, quæ plerumque repugnat rōni: sed contra hoc etiam homini fuit datū remedium per gratiā in statu innocentie, vt. f. inferiores vires in nullo contra rationem mouerētur: sed hoc homo perdidit per peccatum.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ spūs licet sint vehicula virtutū, nō tñ possunt esse organa sensuum, & ideo non possunt corpus hoīs ex solis spiritibus cōstare.

AD NONVM dicendū, q̄ corruptibilitas est ex defectu, q̄ cōsequit̄ corp⁹ humanū ex necessitate materiæ, & maxime post peccatū, qđ subtraxit auxiliū gr̄e.

AD X. dicendū, q̄ qđ melius sit requirendū est in his, quæ sunt pp̄ finē, non autē in his, quæ ex necessitate materiæ proueniūt. Melius. n. esset q̄ corpus animalis esset incorruptibile, si hoc fm̄ naturam

F pateretur talis materia, quāle forma dicitur. AD XI. dicendū, q̄ ea quæ sunt maxime pingua elementis & plus habent de contrarijs vt lapides & metalla, magis durabilia sunt, quā non est in eis armonia, vnde non ita de facili soluitur. Eorum enim quæ subtiliter proportionantur facile soluitur armonia: nihilominus tamen in malibus causa longitudinis vitæ est vt humiditas sit facile desiccabile vel congelabile, & caliditas sit facile extinguibile, quia vita in calido & humido consistit. hoc autem in homine inuenitur secundum aliquam mensuram quam requirit complexio ducta ad medium, vnde quædam sunt in hominibus rabiliora & quædam minus durabilia, & secunda hoc quidam homines durabiliores sunt alii.

AD XII. dicendū, q̄ corpus hominis non potest esse corpus simplex, nec corpus cœlestis esse propter passibilitatē organi sensus, & præter tactus: neque corpus simplex elementare, quia elementum sunt contraria in actu. Corpus autem manum oportet esse redūctum ad medium.

AD XIII. dicendū, q̄ antiqui naturales existuerunt q̄ porteret animam quæ cognoscit mundum esse actu oībus: & ideo ponebant esse natura elementis, quod ponebant principium omnium consistere dicebant, vt sic aīa esset immixta vt oīa cognosceret. Arist. autē postmodū dicit, q̄ anima cognoscit omnia in quantum est in his omnibus in potentia non in actu, vnde corpus cui vnitur non esse in extremo: sed in medio, vt sic sit in potentia ad contraria.

AD XIV. dicendū, q̄ quis anima sit in se essentia, est tamen in virtute multiplex, & magis quanto fuerit perfectior, & ideo rectius organicum quod sit dissimilium partium.

AD XV. dicendū, q̄ anima non vnitur propter motum localem: sed magis motum hominis, sicut & aliorum animalium cōtinet cōseruationem corporis vnitur animæ: sed vnitur corpori propter intelligere, quod est & principalis eius operatio, & ideo requiritur vnitur animæ rationali sit optime disposita ad seruendum animam in his quæ sunt necessaria intelligendum, & quod de agilitate & de alio modo habeat quantum talis dispositio partium.

AD XVI. dicendū, q̄ Plato ponebat formas per se subsistentes, & q̄ participatio formarum materijs est propter materiam, vt perficiantur partium pp̄ formas quæ per se subsistunt, & ideo sequitur q̄ formæ darētur materijs secundum materiam, sed secundum sententiā Arist. formæ naturæ per se subsistunt. vnde vno formæ ad materiam est propter materiam: sed propter formam, igitur quia materia est sic disposita, talis forma datur: sed vt forma sit talis oportet materiam disponi. & sic supra dictum quod corpus humanum dispositum est secundum quod cōpetat talibus particulariū, quæ generantur & corrūpuntur, & eorum causa vt agēs cōe, quod quod sub eo determinata agentia ad determinatas species motor corporis cœlestis non oportet quod habeat particulares: sed vniuersales, siue sit anima motor separatus. Auic. tamē posuit q̄ oportet cœli hēre imaginationē, per quā particularia hēderet. Cum enim sit causa motus cœli, & reuoluitur cœlum in hoc vbi & in illo, oportet

Plato in lib. 2. qui est de natura.

Lib. periar. cap. 7.

Dama. lib. 2. c. 6. circa fi.

Lib. 2. super Ge. c. 15. enchi. cap. 58. tom. 3.

Li. 10. Meta. cap. 1.

Li. 2. c. 4. in principio.

Ca. 58. in fine tom. 3.

In corp. art.

mam cœli, quæ est causâ motus cognoscere hic & nunc. & ita oportet qd habeat aliquam potentiam sensitiuam: sed hoc non est necessarium. Primo quidem, quia motus cœlestis est semper vniformis, & non recipit impedimentum. & ideo vniuersalis cœceptio sufficit ad causandum talem motum. particularis enim cœceptio requiritur in motibus animalium propter irregularitatem motus & impedimenta quæ possunt provenire. Deinde, quia etiam substantiæ intellectuales superiores, possunt particularia cognoscere sine potentia sensitiua, sicut alibi ostensum est.

Ad xviii. dicendum, qd motus cœli est naturalis propter principium passiuum siue receptiuum motus, quia tali corpori competit naturaliter talis motus: sed principium actiuum huius motus est aliqua substantia intellectualis. Quod autem dicitur quod nullum corpus in suo vbi existens mouetur naturaliter, intelligitur de corpore mobili motu recto, quod mutat locum secundum totum, non solum ratione, sed etiam subiecto. Corpus autem quod circulariter mouetur, totum quidem non mutat locum subiecto, sed ratione tantum, vnde nunquam est extra suum vbi.

Ad xix. dicendum, qd probatio illa friuola est, licet Rabbi Moyses eâ ponat. Quod si enarrare proprie accipitur cum dicitur, Cœli enarrant gloriâ Dei, oportet qd cœlum non solum habeat intellectû, sed et linguam. Dicuntur ergo cœli enarrare gloriâ Dei, si ad literam exponatur, in quantum ex eis manifestatur hominibus gloria Dei, per quem modum etiâ creaturæ insensibiles Deum laudare dicuntur.

Ad xx. dicendum, qd alia animalia habent æstimationem naturalem determinatam ad aliqua certa, & ideo sufficienter potuit eis provideri a natura aliquibus certis auxilijs, non autem homini qui propter rationem est infinitarum cœceptionum. & ideo loco omnium auxiliorum quæ alia animalia naturaliter habent, habet homo intellectum qui est species specierum, & manus quæ sunt organum organorum, per quas potest sibi preparare omnia necessaria.

ARTICVLVS IX.

Utrum anima vniatur materiæ corporali.

Nono quaritur, vtrum anima vniatur materiæ corporali per medium. & videtur qd sic. Quia in li. de spiritu & anima dicitur, qd anima habet vires quibus miscetur corpori: sed vires animæ sunt aliud quam eius essentia. ergo anima vniatur corpori per aliquod medium: sed dicendum, qd anima vniatur corpori mediantibus potentijs in quantum est motor, sed non in quantum est forma.

¶ 2 Sed contra. Anima est forma corporis in quantum est actus. Motor autem est in quantum est principij operationis. principium vero operationis est in quantum est actus, quia vnumquodq; agit secundum qd actu est. ergo secundum idem anima est forma corporis & motor. Non ergo est distinguendum de anima secundum quod est motor corporis, vel forma.

¶ 3 Præterea. Anima vt est motor corporis non vniatur corpori per accidens, quia sic ex anima & corpore non fieret vnus per se. ergo vniatur ei per se: sed qd vniatur alicui per se ipsum vniatur ei sine medio. Non ergo anima in quantum est motor, vniatur corpori per medium.

¶ 4 Præterea. Anima vniatur corpori vt motor, in quantum est principium operationis: sed operationes animæ non sunt animæ tantum, sed cõpositi, vt dicitur in 1. de Anima, & licet inter animam & corpus non cadit

aliquid mediũ quantum ad operationes. Non ergo anima vnif corpori per mediũ, in quantum est motor.

¶ 5 Præterea. Videtur qd etiã vniatur ei per mediũ in quantum est forma. Forma enim non vniatur cuilibet materiæ, sed propria. Fit autem materia propria huius forme, vel illius per dispositiones proprias, quæ sunt propria accidentia rei, sicut calidum, & sic cum sunt propria accidentia ignis. ergo forma vniatur materiæ mediantibus proprijs accidentibus: sed propria accidentia animatorũ sunt potentia animæ. ergo anima vniatur corpori, vt forma mediantibus potentijs.

¶ 6 Præterea. Animal est mouens seipsum. Mouens autem seipsum diuiditur in duas partes, quarũ vna est motiens, & alia est mota, vt probatur in 8. Physi. pars autem mouens est anima: sed pars mota non potest esse materia sola, quia quod est in potentia tantum non mouetur, vt dicitur in 5. Physi. & ideo corpora grauiã & leuiã licet habeant in seipsis motum, non tamẽ mouent seipsa, quia diuiduntur solum in materiã & formã, quæ non potest esse mota. Relinquitur ergo, qd animal diuidatur in animã, & aliquã partẽ, quæ sit composita ex materiã & formã. & sic sequitur, qd anima vniatur materiæ corporali mediante aliqua forma.

¶ 7 Præterea. In definitione cuiuslibet forme ponitur propria materia eius: sed in definitione animæ in quantum est forma ponitur corpus physicum organicum potentia vitæ habens, vt patet in 2. de Anima. ergo anima vniatur homini corpori, vt propria materiæ: sed hoc non potest esse, nisi per aliquã formã. Quod sit aliquod corpus physicum organicum potentia vitæ habens. ergo anima vniatur materiæ mediante aliqua forma, primo materiã perficientem.

¶ 8 Præterea. Gene. 1. dicitur. Formauit Deus hominẽ de limo terre, & inspirauit in faciẽ eius spiraculum vitæ. Spiraculũ autem vitæ est anima. ergo aliqua forma præcedit in materiã vnionem animæ. & sic anima mediante alia forma vniatur materiæ corporali.

¶ 9 Præterea. Secundũ hoc formæ vniuntur materiæ, qd materia est in potentia ad eas: sed materia prius est in potentia ad formas elementorũ, quam ad alias formas. ergo anima, & alię formæ nõ vniuntur materiæ, nisi mediantibus formis elementorum.

¶ 10 Præterea. Corpus humanũ, & cuiuslibet animalis est corpus mistum: sed in misto oportet, qd remaneant formæ elementorũ per essentia, alias esset corruptio elementorum, & non mistio. ergo anima vniatur materiæ mediantibus alijs formis.

¶ 11 Præterea. Anima intellectualis est forma in quantum est intellectualis: sed intelligere est mediantibus alijs potentijs. ergo anima vniatur corpori, vt forma, mediantibus alijs potentijs.

¶ 12 Præterea. Anima non vniatur cuilibet corpori, sed corpori sibi proportionato. Oportet ergo proportionem esse inter animam & corpus. & sic median

te proportionem anima vniatur corpori.

¶ 13 Præterea. Vnumquodq; operatur in remota p id, quod est maxime proximum: sed vires animæ diffunduntur in totum corpus per cor. ergo cor est vicinissimũ ceteris partibus corporis, & ita mediante corde vniatur corpori.

¶ 14 Præterea. In partibus corporis est inuenire diuersitatem, & ordinẽ adinuicẽ: sed anima est simplex secundum suã essentia. Cum ergo forma sit proportionata materiæ perfectibili, videtur qd anima vniatur primo vni parti corporis, & ea mediante, alijs.

¶ 15 Præterea. Anima est superior corpore: sed inferiores vires animæ ligant superiores corporis. Non enim intellectus indiget corpore, nisi propter imaginationẽ, Quæst. dif. S. Tho. EE 4 &

Lib. 8. c. 5. n. & 10. 10. 2.

Lib. 5. c. 6. 8. tom. 2.

Lib. 2. c. 6. 8. & 9. tom. 2.

circa an. 5.